

בְּרֵאשׁוֹנָה הָיָה מְשִׁיאֵין מְשׁוֹאוֹת.
 מְשַׁקְלָקְלוּ הַבּוֹתִים, הַתְּקִינוּ שְׂיָהוּ
 שְׁלוֹחֵין יוֹצְאֵין:
 בִּיצַד הָיָה מְשִׁיאֵין מְשׁוֹאוֹת,
 מְבִיאֵין בְּלִנְסָאוֹת שֶׁל אֲרֵז אֲרֵבִין
 וְקָנִים וְעֵצֵי שָׁמֶן וְנִעְרַת שֶׁל פְּשָׁתָן
 וְכוּרְךָ בְּמִשְׁיָהָה,
 וְעוֹלָה לְרֵאשׁ הַהָר
 וּמִצִּית בָּהֶן אֶת הָאוֹר
 וּמוֹלִיךְ וּמְבִיא וּמַעֲלָה וּמוֹרִיד
 עַד שֶׁהוּא רוֹזָה אֶת תְּבֵרוֹ שֶׁהוּא
 עוֹשֶׂה כֵן בְּרֵאשׁ הַהָר הַשְּׁנִי, וְכֵן
 בְּרֵאשׁ הַהָר הַשְּׁלִישִׁי:

מסעו של אור הירח

ראש השנה ב, ב-ג

היו זמנים שהבשורה הגדולה על ראש החודש החדש הגיעה לעם באמצעות משואות. עוד לפני תקופת המשנה עבר הנוהג הזה מן העולם בגלל הכותים. אך אילו היו המשואות אמצעי יעיל להעברת אינפורמציה ותו לא, לא הייתה המשנה רואה לנכון ללמדנו עליו. לכן, מעצם העובדה שהמשנה בחרה להתעכב על סיפור הדלקת המשואות אפשר להבין שבהדלקה, ואפילו בהכנות לה, טמון ערך רוחני.^{1,2}

תיאור המשואות והדלקתן רווי באסוציאציות לעבודת המקדש: משיא המשואה "עולה לראש ההר" כדי להצית את האש, ואילו על הכוהנים נאמר כי "עלו לראש המזבח" (תמיד ב, א) כדי לסדר את מערכת העצים. המשנה מפרטת את אופן הנעת האש, "מוליך ומביא ומעלה ומוריד", בדומה לכוהן המניף את הקרבנות, "מוליך ומביא, מעלה ומוריד" (מנחות ה, ו). לדעת התלמוד תנועות אלו טעונות במשמעות סימבולית: "מוליך ומביא למי שהרוחות שלו, מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו" (בבלי, מנחות סב ע"א). שרשרת המשואות מתחילה בהר המשחה הוא הר הזיתים המכוון אל מול פתח ההיכל ומקום קיומם של כמה מטקסי המקדש כגון שריפת פרה אדומה.³

יצירת הקשר בין המשואות ובין בית המקדש היא חלק ממגמת המשנה להציג את התהליך של קידוש החודש כנושא בעל משמעות עצמאית. הליכת העדים להעיד, קידוש החודש בבית דין והפצת הידיעה אינם רק אמצעים לקביעת תאריכים אלא חלק מעבודת ה', ולכן נודעת להם קדושה.

עדי החודש בעולי רגל

תיאור המשנה הציורי והמפורט⁴ של מסע ההולכים לירושלים להעיד על קידוש החודש מעיד על חשיבותו של עצם המסע. בדומה לעולי הרגל הבאים לירושלים כדי לקיים את מצוות "ראייה", "...יראה כל זכורך אל פני האדון ה'" (שמות כג, יז), גם העדים עולים לירושלים כדי להעיד על ראייה.⁵ בשני המקרים יש לראייה משמעות של מפגש עם השכינה: בעלייה לרגל נאמר כי "כדרך שבא לראות כך בא לראות" (בבלי, חגיגה ב ע"א) ורש"י פירש, "...שהאדם רואה את השכינה". ואילו בענייני קידוש החודש מופיע: "ואמר רבי אחא בר חנינא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: כל המברך על החדש בזמנו – כאילו מקבל פני שכינה... תנא דבי רבי ישמעאל: אילמלא (לא) זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חדש וחדש – דיים" (בבלי, סנהדרין מב ע"א).

עצם ההיזקקות של בית הדין לעדים כדי לקדש את החודש מוכיחה שלעדות יש גם היבט פולחני. לבית הדין נתון הכוח לקבוע את ראש החודש גם בלא עדים, על פי חישובים, כפי שעושים כיום. כלומר אי-הוודאות והקשיים המרובים שנובעים מהמתנה לעדים אינם מחויבי המציאות כלל. ולמרות זאת, בית הדין מעדיף לקדש את החודש על פי עדים, אפילו אם הדבר כרוך בחילול שבת, "על שני חודשים מחללין את השבת – על ניסן ועל תשרי" (ראש השנה א, ד)!

התלמוד מנמק התעקשות זו במילים "משום דמצווה לקדש על הראייה" (בבלי, ראש השנה כ ע"א). כלומר שקידוש החודש על פי ראייה של עדים הוא "מצווה", וההיתר לחלל שבת נובע מכך – אף שאפשר לקבוע את ראש החודש גם בלא ראייה. התלמוד הירושלמי מביע את אותו הרעיון ומוסיף עליו:

"אמר ר' אלעזר: האיברין והפדרין שלא נתאכלו מבערב עושה אותן מדורה ושורפן בפני עצמן ודוחין עליהן... בעא קומי רבי זעירה: דבר שאינו מעכב דוחה? אמר ליה עדי החודש הרי אינן מעכבין ודוחין".

ירושלמי, יומא ד, ו (מא ע"ד)

הערך העצמי של עדות החודש בולט פה כפליים – לעדים מותר לחלל את השבת אף על פי שאפשר לקדש את החודש גם בלי עדותם, ודין זה מושווה לקרבנות שבמקדש.

קידושין וקידוש החודש

כדי להבין את המשמעות הרוחנית שהמשנה מקנה לקביעת ראש החודש ולפרסומו יש לשים לב שעצם המונח "קידוש החודש" מעיד על עיסוק שבקדושה. במשנה מודגשת חשיבות ההכרזה "מקודש" על החודש, הכרזה שבלעדיה החודש לא יכול להיקבע:

ראש בית דין אומר מקדש, וְכָל הָעָם עוֹנִין אַחֲרָיו מְקַדְשׁ מְקַדְשׁ.

ראש השנה ב, ז

בְּאוֹהוּ בֵּית דִּין וְכָל יִשְׂרָאֵל, נִחְקְרוּ הָעֵדִים, וְלֹא הִסְפִּיקוּ לֹאמַר מְקַדְשׁ, עַד שֶׁחֲשַׁכָּה, הָרִי זֶה מְצַבֵּר.

שם ג, א

כשם שהאיש מקדש את אשתו באמירת "הרי את מקודשת לי", עם ישראל מקדשים את החודש באמירה "מקודש". קידוש החודש אינו רק קביעה משפטית פורמלית – אם התחיל חודש חדש או לא – אלא אירוע המחיל קדושה על הזמן החדש.

מסע של האור

וּמֵאֵין הָיוּ מְשִׁיִּאֵין מְשׁוֹאוֹת,

מְהַר הַמְשַׁחָה לְסַרְטָבָא,

וּמְסַרְטָבָא לְגְרוּפִינָא,

וּמְגְרוּפִינָא לְחִוְרָן,

וּמְחִוְרָן לְבֵית בִּלְתִּין,

וּמִבֵּית בִּלְתִּין לֹא זָוּוּ מְשָׁם, אֲלֵא מוֹלִיךְ וּמְבִיא וּמְעַלָּה וּמוֹרִיד עַד שֶׁהִנָּה רוֹאָה כָּל

הַגּוֹלָה לְפָנָיו פְּמִדוּרַת הָאֵשׁ.

ראש השנה ב, ד

הסיפור על קידוש החודש מתחיל בלבנה המופיעה מחדש ומגלה את אורה. ביום הראשון היא חושפת מעצמה רק מעט, ורק לחלק קצר מהלילה. כשאדם מישראל רואה את האור הקטן הזה ומעלה את ראייתו לירושלים הוא יכול להעיד ולהחיל קדושה על מה שראה. ואז, משתנה הכיוון של תנועות האור – מירושלים החוצה, לכל מקום מושבם של ישראל.

אור המשואות מתפשט מעל הר הזיתים, המכוון כנגד ההיכל, מהר להר ומאדם לאדם, עד שלבסוף הוא מקיף את העם כולו ו"כל הגולה לפניו כמדורת אש".

- 1 הרעיונות כאן עלו תוך לימוד משותף עם אשתי, מיכל.
- 2 נראה שזו הסיבה שהמשנה הראשונה בפרק שני מציינת את המצב הראשוני, שהיו מקבלים עדות מכל אדם. הלכה המשקפת את היסוד הדמוקרטי של קידוש החודש הפתוח לכל העם.
- 3 "שהכהן השורף את הפרה עומד בראש הר המשחה ומתכוין ורואה בפתחו של היכל בשעת הזיית הדם" (מידות ב, ד).
- 4 ר"ה א, ו-ט.
- 5 הרצון לשוות למסע אופי של 'עלייה לרגל' מסביר גם למה בחרה המשנה לציין כאן כמה מהמשניות העוסקות בקידוש החודש בירושלים (ב, ה ועוד) אף על פי שבתקופת המשנה ישב בית הדין ביבנה או בגליל.